

Magyar Helsinki Bizottság

A második hullám – a jogállam lebontása

2010. december 13.

A 2010. évi választásokat követően megalakult Országgyűlés jogalkotási tevékenysége kapcsán 2010 augusztusában közzétett elemzésünkben¹ értékeltük a törvényalkotás módszerét és tempóját, valamint a jogállami értékrenddel összeegyeztethetetlennek tartott szabályokat.

Az alábbiakban az Eötvös Károly Intézet, a Magyar Helsinki Bizottság és a Társaság a Szabadságjogokért az Országgyűlés tevékenységét abból a szempontból vizsgálja, hogy melyek azok az intézményes fékek és ellensúlyok, amelyeket 2010 májusa óta a kormányzat közhatalmi döntéssel kiiktatott vagy jelentősen meggyengített. Emellett röviden bemutatjuk azokat a jelentősebb, szeptember óta elfogadott jogszabály-módosításokat, amelyek alkotmányossági aggályokat vetnek fel.

I. A fékek és ellensúlyok rendszerének megbontása

A jogállami működés alapvető feltétele a közhatalom gyakorlásának megosztása az egyes hatalmi ágak között. Az alkotmányos berendezkedés szervezeti és működési alapelve a hatalommegosztás elve, a fékek és ellensúlyok rendszere, amelyek célja a hatalom korlátozása. Az alapvető emberi jogok csak akkor védettek, a többpártrendszer akkor érvényesül, ha a közhatalmat gyakorló szervek döntéseit független intézmények ellenőrzik. Mindezek hiányában az alkotmányosság nem valósulhat meg. Mivel az ország kormányozhatóságának feltétele, hogy a kormány élvezze az Országgyűlés bizalmát és támogatását, a törvényhozó hatalom nem lehet a végrehajtó hatalom valódi fékje. Ezért kiemelt jelentőséggel bír, hogy e két hatalmi ágtól független intézmények az aktuális politikai többség akaratával szemben fékként és ellensúlyként léphessenek fel az alkotmányos értékek védelmében.

Az elmúlt alig több mint fél év során a kormányzat csökkentette a független intézmények hatalomkorlátozó szerepét, a jogállamiságot sértő döntések sora született.

¹ http://helsinki.hu/dokumentum/Az_elso_torvenyalkotasi_hullam_ertekelese_final_web.pdf
<http://ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=352>
<http://tasz.hu/files/tasz/imce/elso%20hullam.pdf>

A Magyar Köztársaságban egykamarás országgyűlés mellett parlamentáris kormányzati formában működik a kormány. A kormány az országgyűlési többség támogatásával kormányoz, így a két hatalmi ág között szoros a politikai kapcsolat. Az Országgyűlésnek a kormány feletti ellenőrzése alacsony fokú: elsősorban az ellenzéki képviselők számára ad politikai nyilvánosságot az Országgyűlés. A törvények alkotásában a kormányt támogató országgyűlési többséggel szembeni legjelentősebb eljárási féket a kétharmados többséget igénylő törvények köre jelenti. Ez a kétharmados többségi követelmény azt kívánta biztosítani a rendszerváltástól kezdve, hogy egyik politikai erő se képezzen túlsúlyt egyes fontos témákban, mint például az alkotmányos alapjogok, illetve a független alkotmányos intézmények szabályozása. Ez a fék a 2010 májusában kezdődött ciklusig valódi kontrollja volt a mindenkori kormánytöbbségnek. 2010-ig egyetlen ciklusban (1994–1998) volt a kormánykoalíciónak kétharmados többsége, akkor néhány esetben megkerülték az ellenzék beleegyezését a kétharmados tárgykörű kérdések esetén. Ugyanakkor a kormánytöbbség számos alkalommal jelét adta az ellenzékkel való együttműködésre irányuló szándékának: így például négyötödös többséghez kötötte az új alkotmány előkészítésének részletes szabályairól szóló országgyűlési határozat elfogadását.

A magyar alkotmányos struktúrában a kormányzat felett a legerősebb alkotmányos kontrollt a független intézmények adják, úgymint az Alkotmánybíróság (AB), a Magyar Nemzeti Bank és az igazságszolgáltatás. Ide sorolható a független köztársasági elnök, aki többek között a törvényeket alkotmányellenességük esetén az AB-nak előzetesen megküldheti, amivel megakaszthatja a törvény hatálybalépését.

Az alkotmányos fékek közül az AB szerepe a legkiemelkedőbb, hiszen bármilyen jogszabályt megsemmisíthet alkotmányellenesség esetén. Eljárását bárki kezdeményezheti, ezért gyakorlatilag minden jogszabály alkotmányossági vizsgálatát elvégzi az AB – viszont időkorlát nem köti döntésében. Az AB a rendszerváltástól kezdve aktív szerepet játszott a jogállamiság kiépítésében az alkotmány értelmezésével.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=342>

Társaság a Szabadságjogokért

<http://tasz.hu/hirek/level-az-alkotmany-elokeszito-eseti-bizottsagnak>

1. Az alkotmányozás folyamata

A magyar alkotmány a rendszerváltást követően teljesen megújult. A hatályos alkotmány demokratikus jogállami alkotmány, amelynek megváltoztatása mellett főként szimbolikus okok hozhatóak fel. Európai mércével mérve a magyar alkotmány könnyen módosítható: elegendő hozzá az országgyűlési képviselők szavazatának kétharmada.

A kormány arra készül, hogy néhány hónapon belül (egyres nyilatkozatok szerint jövő év márciusában) új alkotmányt fogadjon el. A forradalmi alkotmányozásokat idéző rohamtempó nem ad lehetőséget a nyilvános társadalmi vitára, hiszen a szeptemberben megindult alkotmányozási folyamatban az alapelvek már december elejére elkészültek. A kormány az idő rövidsége miatt úgy tervezi, hogy az alkotmánynak azokat a garanciális szempontból fontos elemeit, amelyek kidolgozása hosszabb időt venne igénybe, egyszerűen kihagyják az alkotmányszövegből és úgynevezett sarkalatos

törvények szabályozási tárgykörébe utalják. Ez több szempontból is veszélyezteti az alkotmányos berendezkedés stabilitását: egyrésztől nem tudni, mikor kerül majd sor a sarkalatos törvények elfogadására, másrészt mivel sem az alkotmányvédelem, sem az alkotmány stabilitását biztosító, bevezetni tervezett eljárási garanciák nem terjednek majd ki a sarkalatos törvényekre, az alkotmányos berendezkedés alapvető elemei kétharmados többséggel továbbra is könnyűszerrel módosíthatók lesznek. A politikai közbeszédben mindemellett továbbra sem kap figyelmet az a kérdés, hogy egyáltalán szükséges-e a hatályos alkotmány leváltása. Az 1989-es alkotmány alapkérdéseiben az akkor meghatározó pártok egyetértettek, ezért is szolgálhatott húsz évig a magyar demokratikus politika talapzataként. A jogok és a közhatalmi működés mércéjéül szolgáló alkotmány mindig több az alkotmány pusztá szövegénél, az időmúlás önmagában is erősíti az alaptörvény legitimitását, az idő előrehaladtával változó alkotmány magába foglalja az értelmezések és a gyakorlat újabb és újabb rétegeit. A most készülő alkotmány – amelynek előkészítésében ma már egyetlen ellenzéki párt sem vesz részt – ezért a politikai harc középpontjába kerül, így kétséges, hogy az új alkotmány hogyan tölthetné be integráló szerepét.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=374>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=363>

Társaság a Szabadságjogokért

<http://tasz.hu/hirek/level-az-alkotmany-elokeszito-eseti-bizottsagnak>

2. Hatalmi ágak – szervezeti hatáskörök leépítése

2.1. Az Alkotmánybíróság hatáskörének csökkentése

Az AB hatásköre úgy módosult, hogy a költségvetésről vagy a központi adónemekről szóló törvényeket a testület csak meghatározott esetekben vizsgálhatja felül. Az AB nem vizsgálhatja az ilyen tárgyú törvényeket többek között a jogállamiság, az arányos közteherviselés és a tulajdonhoz való jog érvényesülése szempontjából.

Az Alkotmánybíróság által felülvizsgálható törvények körének korlátozása rendkívüli jelentőségű alkotmánymódosítás, az alkotmány ugyanis csak akkor képes a mindenkori közhatalmat korlátok közé szorítani, garantálni az egyének jogait, betölteni a jogrendszer alaptörvényi funkcióját, ha a benne foglaltak kikényszeríthetőek. Ha az alkotmánybíráskodás lehetőségét az Országgyűlés bizonyos tárgykörökben eltörli, akkor ezzel e témák kapcsán az alkotmány megsértésének nincs következménye.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=370>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=371>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=373>

Magyar Helsinki Bizottság

<http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/766>

<http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/762>

<http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/767>

Társaság a Szabadságjogokért

<http://tasz.hu/hirek/ot-civil-szervezet-levele-az-europa-tanacs-velencei-bizottsaganak-az-alkotmanybirosag-jogkoret>

<http://tasz.hu/hirek/harom-szervezet-levele-kormanyparti-kepviseloknek-az-alkotmanymodositasrol>

2.2. Igazságszolgáltatás

a) Az indokolás nélküli felmondás, illetve javaslat annak kiterjesztésére

A kormánytisztviselők indokolás nélküli felmondásáról szóló törvényhez fűzött indokolás szerint a szabályra azért van szükség, mert „az állam, mint munkáltató csak valós és okszerű indokolással alátámasztotta, meghatározott esetekben és olyan jogcímen (alkalmatlanság) szüntetheti meg a közszolgálati jogviszonyt, amely a mai bírói gyakorlat szerint lényegében alkalmazhatatlan”. Vagyis a törvényhozó szerint a bíróságok rosszul végzik a munkájukat, helytelen gyakorlatot alakítottak ki, ezért szükséges, hogy a kormány indokolás nélkül menthesse fel alkalmazottait. Ezzel a kormányzat kiiktatta a hatékony jogorvoslatot és a bírósághoz fordulás lehetőségét ebben az esetben. Ráadásul az indokolás nélküli felmondás a közeljövőben az összes köztisztviselő esetében lehetővé válhat.

Kapcsolódó anyag:

Magyar Helsinki Bizottság

<http://helsinki.hu/Egyeb/Hirek/htmls/761>

b) Legfőbb ügyész

A kormányzat az ügyészség alkotmányos státuszára vonatkozóan is jelentős változtatásokat hajtott végre. Ezek közül kiemelendő, hogy a jövőben a legfőbb ügyészt az Országgyűlés nem egyszerű többséggel, hanem a parlamenti képviselők kétharmadának támogatásával választja, megbízatásának időtartama hat évről kilenc évre emelkedett, továbbá megszűnt a legfőbb ügyész képviselők általi interpellálhatósága is. Az indokolás szerint a változtatással az Országgyűlés az ügyészség függetlenségét kívánta megszilárdítani. A kormánytöbbség által választott eszközök azonban nem a függetlenség megerősítése irányába hatnak, ellenkezőleg, az adott politikai helyzetben tovább csökkentették az ügyészség közjogi és politikai felelősségét. A megbízatás időtartamának meghosszabbítása hatalmában megerősíti, az interpellálhatóság megszüntetése pedig a demokratikus kontroll és felelősség alól kivonja – az egyébként inkább jogi értelemben független – intézményt. Ha a kormányzat szándéka valóban az ügyészség függetlenségének megerősítése lett volna, akkor nem maradhatott volna el az olyan garanciáknak a rögzítése, mint a legfőbb ügyész újraválaszthatóságának a kizárása, továbbá az ügyészség működésének átláthatóságát biztosító szabályok bevezetése. Ilyen változtatásokra azonban nem került sor.

Kapcsolódó anyag:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=374> – Jogállamfigyelő – IV.2.2. pont

c) Bírák berendelése az országgyűlési bizottságba

Az Országgyűlés Emberi jogi bizottságának a 2002 és 2010 között az állam részéről elkövetett jogsértéseket vizsgáló albizottsága számos bírót kívánt kérdőre vonni a 2006 őszen elkövetett jogsértésekkel kapcsolatban, különös tekintettel az akkor elrendelt és másodfokon túlnyomó többségükben megszüntetett előzetes letartóztatásokkal kapcsolatban. Révész Mária kormánypárti képviselő azt nyilatkozta, hogy a téves döntéseket hozó bírának „semmi keresnivalójuk nincs a bíróságon”. Egy parlamenti albizottságnak azonban sem arra nincs joga, hogy bírósági ítéleteket felülvizsgáljon, sem arra, hogy bírónak vagy bírósági vezetőnek ítéleteket kérjen számon. A bírói kar tagjainak megjelenésre kötelezése az albizottság előtt súlyosan sértette a bírói függetlenség és a hatalmi ágak szétválasztásának alkotmányos elvét, még akkor is, ha egyedi ügyekről a bírák – saját döntésüknek megfelelően – nem adtak számot.

Kapcsolódó anyagok:

Magyar Helsinki Bizottság

http://helsinki.hu/Fogvatartas_es_rendvedelem/Hirek/htmls/734

Társaság a Szabadságjogokért

<http://tasz.hu/hirek/civil-szervezetek-nyilatkozata-biroi-fuggetlenseg-megorzeserol>

2.3. Gazdasági jellegű kérdések: a Költségvetési Tanács megszűnése

A kormánypárti többség (hatástanulmányok készítése nélkül) elfogadta kormánypárti képviselők azon költségvetési módosító javaslatát, melyek 2011-re a Magyar Köztársaság Költségvetési Tanácsának költségvetését 835,5 millió forintról összesen nulla forintra csökkentenék, így lehetetlenné téve a Költségvetési Tanács titkárságának továbbműködését.

A 2008-ban létrehozott, kormánytól független Költségvetési Tanács (KT) szerepe elsősorban elemző, informáló jellegű. A KT a közpénzügyek átláthatósága és a felelős költségvetési politika felett őrködik; modern szakmai elveket követve olyan szerkezetben működik, mint a nemrég létrehozott brit költségvetési tanács. A költségvetési forrás megvonása lehetetlenné teszi, hogy a KT az eddigi intenzitással és minőségben folytassa munkáját. A KT kiiktatása megfoszt bennünket attól, hogy a kormány terveinek költségvetési hatásait fő feladatként más is kiszámolja, mint maga a kormány. Ez a kormány hatalmát, a költségvetéssel kapcsolatos információs erőfölényét tovább növeli.

A kormányzat ugyanakkor egy módosító javaslat szerint egy új Költségvetési Tanácsot is létrehozna, aminek a Magyar Nemzeti Bank elnöke, az Állami Számvevőszék elnöke, valamint egy, a köztársasági elnök által kinevezett közgazdász lenne a tagja, de ez saját, szakmai munkára alkalmas stáb nélkül működne. Az új és a régi tanács viszonya tisztázatlan.

Kapcsolódó anyag:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=381> – Jogállamfigyelő – IV.2.1. pont

3. Független intézmények gyengítése

3.1. A köztársasági elnök személye

Az Országgyűlés Schmitt Pált, a Fidesz volt európai parlamenti és országgyűlési képviselőjét, a Fidesz volt alelnökét választotta meg köztársasági elnöknek. A magyar köztársasági elnök nemzetközi összehasonlításban gyengének minősülő hatáskörei is fontos ellensúlyát képezhetik a törvényhozásnak, hiszen az elfogadott, de még ki nem hirdetett törvények alkotmányossági kontrollját kérheti az Alkotmánybíróságtól, vagy visszaküldheti azokat az Országgyűlésnek megfontolásra. A köztársasági elnök emellett független intézmények vezetőinek kinevezését kezdeményezi (pl. ombudsmanok, Legfelsőbb Bíróság elnöke), valamint politikai nyilatkozat tételével felhívhatja a közvélemény figyelmét az államszervezet demokratikus működése szempontjából kirívó visszasságokra. Ezekkel a hatáskörökkel Sólyom László előző köztársasági elnök gyakran élt.

Az új köztársasági elnök azonban már parlamenti meghallgatása során deklarálta, hogy „nem a gátja, hanem a motorja” lesz a törvényalkotásnak. Ma már a köztársasági elnök honlapján nincs „Alkotmánybírósági indítványok” menüpont sem. Vagyis a parlamenti többség olyan személyt választott a legmagasabb közjogi pozícióba, aki nyilvánosan ígéretet tett saját pártjának arra, hogy megválasztása esetén nem fog élni azon Alkotmányban biztosított hatásköreivel, amelyek kontrollt jelentenének a párt által adott parlamenti többség munkája felett.

3.2. Médiatanács

A médiairányítás és a hírközlés felügyelete a kormánytöbbség meghatározó befolyása alá került. A Fidesz teljesen kiszorította az ellenzékét, de még saját szövetségesét is a média és a hírközlés irányításból, és kizárólag a Fidesz jelöltjeit választották meg a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsába. Aligha várható így, hogy az olyan döntések meghozatalakor, mint a pénz- illetve frekvenciaosztás vagy éppen a Közzolgálati Kódex tartalmának meghatározása, a szakmai szempontok majd felülírják a belső politikai alkukat.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=348>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=374>

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=360>

II. Az elmúlt hónapok legnagyobb vitát kiváltott egyéb ügyei

1. Magánnyugdíj

A Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapról, és a szabad nyugdíjpénztár-választás lebonyolításával összefüggő egyes törvénymódosításokról szóló törvény rendelkezései értelmében eltérő tartalmú személyes nyilatkozattétel hiányában az állampolgárok magánnyugdíjpénztár-tagsági jogviszonya megszűnik, és a tulajdonukat képező megtakarítások a társadalombiztosítási

nyugdíjrendszerbe kerülnek át. A tagsági jogviszonyukat fenntartók a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerben további szolgálati időt annak ellenére sem szereznek, hogy a nyugdíjrendszer finanszírozásához az átlépő személyekkel azonos mértékben járulnak hozzá.

Az Alkotmánybíróság már 2003-ban kimondta, hogy a magánnyugdíj-pénztári befizetéseket tulajdonjogi védelem illeti meg. A fenti törvény sérti a tulajdonhoz való jogot, mert azok számára, akik több mint egy évtizede magánnyugdíj-pénztári tagok, a jogalkotó nem hagy valódi mérlegelési lehetőséget, hiszen a magánnyugdíjpénztár-tagsági jogviszony fenntartása a majdani állami nyugdíj elvesztésével jár. Így az átlépés nem önkéntes beleegyezésen alapul, hanem kényszerhelyzet eredménye. Sérti továbbá a hátrányos megkülönböztetés tilalmát az, hogy a nyugdíjrendszer finanszírozásához azonos mértékben hozzájáruló személyek között a nyugdíjjogosultság szempontjából különbséget tesz a jogalkotó.

Kapcsolódó anyag:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=381>

2. Visszamenőleges hatályú jogalkotás

A kormánytöbbség ismételten áttörte a jogállamisági minimumként számon tartott visszaható hatályú szabályozás tilalmát. Egy novemberi alkotmánymódosítás nyomán bármilyen jövedelem, amely a költségvetésből vagy állami tulajdonú szervezettől származik (a fizetéstől a nyugdíjon és ösztöndíjakon át a gyedig), öt évre visszamenőleg, különadó formájában elvonhatóvá vált. A magántulajdon védelmébe vetett bizalmat alapvetően kérdőjelezi meg, hogy maga az alkotmányszöveg teszi lehetővé jövedelmek több évre visszamenőleges megadóztatását, ráadásul olyan különadóval, amelynek az alkotmány szövege alapján egyetlen korlátja, hogy nem érheti el a jövedelem teljes összegét – de 99 százalékát már igen.

Miután a közszférában dolgozók kétmillió forintot meghaladó végkielégítésére kivetett 98 százalékos különadót az Alkotmánybíróság egyhangúan alkotmányellenesnek ítélte és megsemmisítette a vonatkozó törvényi rendelkezéseket, az Országgyűlés némileg módosított tartalommal újra elfogadta a közpénzből finanszírozott munkáltatók munkavállalóinak különadójáról szóló törvényt. Ennek értelmében azok, akik meghatározott foglalkoztatotti körbe tartoznak, különadót kötelesek megfizetni a jogviszonyuk megszűnésével összefüggésben megszerzett bevétel vonatkozásában, 2005. január 1-re visszamenőleges hatállyal. Ez a szabály sérti a jogállamiságot, a visszaható hatályú, az egyén számára kedvezőtlen jogalkotás tilalmát, a tulajdonhoz való jogot és az arányos köztelherviselés elvét.

A szabályt az Alkotmánybíróság álláspontunk szerint úgy is megsemmisítheti, hogy hatáskörét csökkentették a központi adónemek vonatkozásában. A különadó ilyen formában ugyanis sérti az emberi méltóságból is levezethető hátrányos megkülönböztetés tilalmát is, hiszen nincs ésszerű oka annak, hogy más a különadó alapja például és egy jegyző és a polgármesteri hivatalban dolgozó köztisztviselő esetében.

Kapcsolódó anyag:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=381>

3. Médiaszabályozás

A mediaszabályozásra vonatkozóan az Országgyűlés három jogszabályt tárgyalt: a média tartalomszabályozására, a felügyeleti-hatósági rendszerre, valamint a médiapluralizmusra és a sajtóval szemben alkalmazható szankciókra vonatkozó törvényt. Mindhárom jogszabály egyéni képviselői indítványként került az Országgyűlés elé. Ezzel a megoldással a kormány megkerülte az átlátható jogalkotásra, a hatástanulmány készítésének kötelezettségére és a társadalmi egyeztetésre vonatkozó törvényi kötelezettségeit.

A sajtó tartalomszabályozási kérdéseire vonatkozó jogszabályt novemberben fogadta el az Országgyűlés. Ez a törvény minden médiatípusra – televízióra, rádióra, lekérhető szolgáltatásokra, nyomtatott és internetes tartalmakra, ideértve a professzionális blogokat is – azonos tartalmi követelményeket ír elő. Veszélyezteti a sajtószabadságot, hogy a törvény tiltja a közérkölc megsértését, illetve a többség vagy az egyházak nyílt vagy burkolt megsértését, a forrás védelmét pedig megszünteti.

A november 22-én benyújtott törvény, amely várhatóan 2011. január 1-jén hatályba lép, tartalmazza a média tartalomszabályozására vonatkozó szankciókat, a versenyjogi szabályokat, a piacra lépés és médiapluralizmus szabályait, valamint a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság hatáskörét.

A benyújtott törvényjavaslat többek közt regisztrációs kötelezettséget ír elő minden médiatípusra, így az internetre is. A javaslat szerint az országos televíziókra jogsértés esetén akár 200 millió, egy napilapra vagy internetes sajtóra, akár reklámokat tartalmazó blogra 25 millió forintos bírság szabható ki, sőt akár fel is függeszthető a működése, akár az internetről való lekapcsolást is elrendelheti a hatóság. A törvény – szemben az uniós szabályokkal – nemcsak a sajtót, hanem a műsorterjesztőt, illetve a közvetítőszolgáltatót is felelőssé tenné. Az eredeti tervek szerint a hatóság eljárása ellen a bírósághoz lehet fordulni, azonban ennek nem lenne halasztó hatálya a kiszabott büntetés végrehajtására.

Kapcsolódó anyagok:

Eötvös Károly Intézet

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=381> – Jogállamfigyelő – IV.5. pont

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=348> – Jogállamfigyelő – III. pont

<http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=360>

Társaság a Szabadságjogokért

http://tasz.hu/files/tasz/imce/sajtoszabadsag_mediatartalom_tasz.pdf

http://tasz.hu/files/tasz/imce/tasz_mediatorveny_modosito.pdf

http://tasz.hu/files/tasz/imce/tasz_allaspont_media_101203.pdf